

Gopčević, Spiridion. Serbokroatisches Gesprächsbuch verbunden mit kurzer Sprachlehre und Wörterverzeichnis. Heidelberg. Julius Groos. 1920. 350 str. 15 Mk.

Dolgi vrsti svojih knjig, ki so ga naredile na zapadu celo v neki meri slav-nega, je Sp. Gopčević pridružil sedaj še to slovnico srbohrvaščine za samouke. Hotel je dati nekaj novega, originalnega, kar se mu je tudi v polni meri po-srečilo. Razume se samo po sebi, da so bili slovníčarji pred njim šušmarji in da je bil skrajni čas, da je prišel on s svojimi „reformami“. Škoda samo, da niso nove: *ě* namesto *e*, *je*, *ije* kot refleks starega „jata“ so uvedli že hrvaški in slovenski „Ilirci“ — stvar pa je davno že uredil „književni dogovor“ iz l. 1850. — *-ah* v gen. pl. (nam. *ženâ*), ki ga Gopčević zopet pogreva, pa je *zadni* še branil Kurelac! S svojim *ě* hoče Gopčević tujcem učenje olajšati in premostiti razliko med ekavci in (i)jekavci, pa jim bo s tem slabo postregel, saj sam ne ve, kje ga je treba staviti in kje ne! V slovnških pravilih in paradigmih vlada konfuznost, da si ni mogoče misliti večje. Acc. pl. mu je pri masc. „immer i“ (15), zgleđ *ělim* pravi res *ělimi* (17). *Otac* ima pri njem plur. *ocevi*, *oceva*, *čovjek*: *ljudi*, *ljuda*; *orah*. *orasi*, *orasa*, *orasima*, *orase*; *zemlja*: *zemlje*, *zezalja*. Med primere za „Abwandlungen sächlicher Hauptwörter“ (Mehrzahl) je po-taknil tudi substantive *telad*, *čeljad*, *prasad*, *burad* kot pluralne oblike (!) za *tele* etc.! O akcentu, ki je baš v tem jeziku tako važen, ne najdeš v knjigi nobe-nega pouka; da je piscu tako bistven element srbohrvaščine, kakor sta aorist in imperfekt, popolnoma tuj in neznan, kažejo ne samo številni pogrešeni pri-meri, ampak jasno tudi njegovo besedičenje o razliki „zwischen *pletah* in *pletch*“ (str. 62)!!! Človek se mu lahko od srca nasmeje, če čita par strani kesneje (82) Gopčevićevo modrovanje: „Eine Eigentümlichkeit des Serbokroatischen, die den Deutschen sehr unangenehm ist, ist der Umstand, daß so viele serbokroa-tische Zeitwörter zwei Formen haben: eine *vollendete* (einmalige) Handlung und eine *dauernde* (wiederholte).“ To ni neprijetno samo za Nemce, ampak tudi za ljudi, ki skušajo drugim pojasniti reči, ki njim samim niso jasne! Da ima tudi srbohrvaščina futurum exactum, dokazuje Gopčević z eliptičnim stavkom „*biće poginuo* er wird zugrunde gegangen sein“ (84) !

Klasična je Gopčevićeva razlaga (16), zakaj je izpustil lokal. Klasično nje-govo modrovanje (20), da so Srbi končni -l v besedah, kakor *sokô* itd. izpustili „aus Sprechfaulheit“. *Dva*, *tri*, *četiri* *čovjeka*, *toda* *pet*, *šest* itd. *ljudi* se govori v srbščini zato, „weil die Zahlwörter *dva*, *tri* und *četiri* immer den Genitiv *Singularis* nach sich ziehen, wo immer sie stehen, während erst von *pet* ab das Hauptwort im Genitiv *Pluralis* folgt“ (str. 44)!! In res ima pozneje v pogovorih za „zwei weiche Eier“ prevod „*dva rovitoga jajeta*“ (134)! Čudno se mu zdi (61), „wie es kommt, dass ... aus der Wurzel *uz* (nicht *uzem*!) die Präsens-form *uzmem* statt *uzem* entstehen kann (abgesehen davon, dass dann die Wurzel-endung nicht *m*, sondern *z* ist), oder wie man bei einer Wurzelendung *kle* zu einer Präsensform *kunem* kommt?“ Komur take reči niso jasne, ta naj se gre najprej sam poučit, predno bo šel poučevat druge!

Drugi del („Gespräche“) je tudi poln raznovrstnih kuriozitet. Tam bere-mo „neinam baš sada vreme“ (103), „neka me poséduje (er soll mich besuchen)“ (105), „Sie halten mich zum besten“ se po njegovem pravi kajpak: „Vi me *držite* za budalu“ (109), „kupovaju negotinsko vino“ (142); *pilad* in *krmad*

sta mu sedaj (148) maskulina! „Protiv sve, što je srpski“ beremo na str. 202. Da ne pozna razlike med perfektivnimi in imperfektivnimi glagoli in da mu je stava pomočnega glagola prava skrivnost, za to imamo v teh pogovorih, ki po večini razodevajo golo portirsko-židovsko srbščino, primerov na *tucate*.

Krivicu bi delali knjigi, če bi ocenjevali samo njeno jezikovno vrednost, ki ni niti nje glavni namen. Nje glavni namen je glorifikacija Gopčevića; za to je poskrbel izdatno in spretno. Ze naslovna stran se kar šibi pod naslovi mnogih raznojezičnih del, ki jim je Gopčević oče, v uvodu pa izvemo bistvo njegovega poslanstva in njegovo — genealogijo: „Durch meine Mutter haße ich ... auch deutsches Blut in den Adern, wenn auch alle meine Vorfahren bis zum Jahre 636 hinab Serben waren und ebenso fast alle ihre Gattinnen. (Denn die paar byzantinischen Prinzessinnen meiner königlichen Ahnen des Mittelalters und die zwei venezianischen Gräfinnen meiner Ahnen des 17. Jahrhunderts fallen nicht ins Gewicht.)“ Strašno, strašno! Kolika gosposčina! „I. Teil“ začne z besedami „Wie ich in meinem Werke...“ — „Lesestücke“ pa ne prinašajo mogoče vzorcev iz literature, ampak žurnalistične članke, ki pojo slavo — Gopčeviću! Da se govori o Gopčeviću tudi v „Pogovorih“, kdo bi se po vsem tem še čudil. Vse in maiorem gloriam Gopčevića! V enem onih žurnalističnih člankov pravi Gopčevićeve panegirist (str. 93), da piše Gopčević 13 jezikov! Knjiga je dokaz, da jih pozna pač samo *tucate*; srbščine namreč ne zna. In kako je se s tem *tucatom*, o tem naj sodijo drugi!

Cemu pa potem toliko besed o tako ničvredni stvari? Prvič, ker si to njegov založnik izrečno želi (dasi mu bo s tem komaj ustrezno). Drugič, da obvarujem nepoučene ljudi, ki bi jih zapeljalo znano ime založnika, da bi kupili s tako filološko šarlatanščino mačka v *zaklju*. Tretjič in ne zadnjič pa zaradi sledečega: Topolovski, Zankoviči, Premroui in enaki Gopčevići ne bodo nikdar izumrli, našemu imenu pa smo dolžni, da jih tudi sami energično odklonimo, predno bodo tujcem za merilo naše znanstvene in kulturne nižine. J. A. G.

KRONIKA.

PROF. ANTON KASPRET †

Od sodobne generacije bo pač mnogo slovenskih inteligentov hranilo Antona Kaspreta v najboljšem spominu kakor svojega profesorja zgodovine. Drugi se bodo spominjali vsaj njegovega imena, ker je spisal troje knjig o zgodovini starega, srednjega in novega veka, po katerih so se učili v srednjih šolah. Nestor slovenskih zgodovinarjev Anton Kaspret, rodom iz Pilštanja na Štajerskem, je služil za gimnazijskega profesorja v Ljubljani, živel za tem nad 20 let v Nemškem Gradcu in prišel po prevratu umret v svojo domovino. Preselil se je najprej v Maribor, leta v juniju kot betežen starček blizu 80 let pa v Črno pri Prevalju k svojim sorodnikom. Tam so ga dne 29. oktobra 1920. pokopali. Najini poti sta se srečali šele v Gradcu, kjer je tedaj še poučeval zgodovino in slovenščino, ob skupnem delu za slovensko pravno zgodovino. Naj mu posvetim